

STOS

1. Algemene uitleg

STOS staat voor **spraak- en taalontwikkelingsstoornissen**. Daaronder verstaan we alle stoornissen in de opbouw van het spraak- en taalsysteem waardoor het praten langzamer of anders ontwikkelt dan bij leeftijdsgenoten, of helemaal niet ontwikkelt. Het leren van de taal is daarbij dus verstoord. Het zijn neurobiologische stoornissen die losstaan van intelligentie.

Bij een **spraakstoornis** is er een probleem in de productie van de gesproken taal. Bijvoorbeeld stotteren.

Bij een **taalstoornis** heeft een leerling moeite met taal begrijpen, taal gebruiken of allebei. Er is iets mis met hoe iemand taal aanleert of toepast. Dit kan gaan over het maken van zinnen, het begrijpen van wat anderen zeggen of duidelijk spreken. Voorbeelden van taalstoornissen zijn: taalontwikkelingsstoornis (TOS), afasie en dysfasie.

Taalstoornissen worden verder onderverdeeld in primaire en secundaire taalstoornissen.

- Bij een **primaire taalstoornis** is de vertraagde of afwijkende taalontwikkeling een op zichzelf staand probleem.
- Bij een **secundaire taalstoornis** daarentegen is de verstoorde taalontwikkeling het gevolg van een andere stoornis (bv. autismespectrumstoornis, verstandelijke handicap, gehoorproblemen ...).

1.1. Oorzaken

- Erfelijkheid: STOS komt vaker voor in families, vooral als een ouder ook taalproblemen had.
- Afwijkingen in de hersenontwikkeling: de taalverwerking verloopt anders, zonder dat er sprake is van hersenletsel.
- Problemen tijdens de zwangerschap of geboorte: bijvoorbeeld zuurstoftekort, vroeggeboorte of infecties.
- Moeilijkheden met auditieve verwerking: leerlingen horen goed, maar hebben moeite met het verwerken van taal die ze horen.
- STOS wordt niet veroorzaakt door slechte opvoeding, tweetaligheid, te weinig taalstimulatie of emotionele problemen.

1.2. Diagnostiek

De diagnose wordt gesteld door een psycholoog of psychiater op basis van observaties en vragenlijsten.

1.3. Aanpak en omgaan met STOS

De behandeling van STOS is gericht op het **ondersteunen van de taalontwikkeling** én het versterken van de communicatieve vaardigheden:

- Logopedie
- Taaltherapie
- Ondersteunende communicatiemiddelen
- Sociaal-emotionele ondersteuning

2. Mogelijke kenmerken¹

2.1 Mogelijke positieve kenmerken

Sterke visuele vaardigheden

- Veel leerlingen met STOS denken visueel: ze onthouden beter wat ze zien dan wat ze horen
- Dit kan zich uiten in creativiteit, goed ruimtelijk inzicht, of talent voor dingen als tekenen, bouwen, puzzelen of werken met schema's
- ...

Doorzettingsvermogen

- Omdat taal voor hen moeilijk is, moeten ze vaak harder werken om zichzelf verstaanbaar te maken of iets te begrijpen
- Hierdoor ontwikkelen ze soms een sterke veerkracht, doorzettingsvermogen en probleemoplossend vermogen
- ...

Empathie en gevoeligheid

- Sommige leerlingen met STOS zijn sterk afgestemd op non-verbale signalen (gezichtsuitdrukking, toon, lichaamstaal) en kunnen daardoor sociaal gevoelig of empathisch zijn
- Ze voelen vaak goed aan hoe anderen zich voelen, ook als ze het niet makkelijk in woorden kunnen vatten
- ...

¹ Het is belangrijk te weten dat deze kenmerken van persoon tot persoon kunnen verschillen en niet altijd in dezelfde mate voorkomen.

Creativiteit

- Leerlingen met STOS kunnen op creatieve manieren communiceren of oplossingen bedenken wanneer taal tekortschiet.
- Dit komt tot uiting in fantasierijk spel, originele ideeën of het gebruik van humor en mimiek.
- ...

Sterk in praktische of motorische taken

- Ze kunnen goed zijn in dingen die minder talig zijn, zoals:
 - Techniek of handvaardigheid
 - Sport
- ...

2.2 Mogelijke uitdagingen

Begrijpen van taal

- Moeite met het volgen van instructies
- Problemen met het begrijpen van verhalen of vragen
- Moeilijkheden met abstracte woorden of begrippen
- ...

Gebruiken van taal

- Beperkte woordenschat
- Problemen met het vormen van zinnen
- Grammaticale fouten (bijv. werkwoordvervoegingen)
- Moeite met het vertellen van een logisch verhaal of uitleg
- ...

Communicatieve vaardigheden

- Moeilijkheden met gesprekjes voeren
- Niet goed kunnen inschatten wat gepast is in een gesprek (bijv. beurt nemen, oogcontact)
- ...

3. Enkele tips voor in de klas

Spreken en uitleggen

- Gebruik eenvoudige, korte zinnen
- Spreek rustig en duidelijk, met pauzes

- Vermijd figuurlijk taalgebruik of leg het uit ("je zit met je hoofd in de wolken" → wat betekent dat?)
- Herhaal belangrijke informatie en controleer of het is begrepen
- ...

Ondersteunende communicatie

- Gebruik visuele ondersteuning bij uitleg:
 - Pictogrammen, schema's, stappenplannen, mindmaps
 - Teken of schrijf belangrijke woorden op het bord
- Werk met voorbeeldzinnen (modeling): geef aan hoe de leerling iets zou kunnen zeggen
- ...

Onderwijsaanpassingen

- Geef meer verwerkingstijd voor antwoorden of opdrachten
- Laat de leerling mondeling of visueel antwoorden, als schrijven moeilijk is
- Gebruik meerkeuzeopties of gesloten vragen in plaats van open vragen
- Verminder taaleisen bij andere vakken (bijv. kortere antwoorden accepteren bij geschiedenis)
- ...

Structuur en voorspelbaarheid

- Werk met vaste routines en dagstructuur, liefst visueel ondersteund
- Geef van tevoren aan wat er verwacht wordt bij een taak of opdracht
- Voorzie de leerling van een taalmaatje of buddy (bijv. om instructies samen te herhalen)
- ...

Sociale en emotionele steun

- Help de leerling met gespreksvaardigheden (beurt nemen, vragen stellen, op iets reageren)
- Positieve bekrachtiging, niet alleen resultaat, zeker bij taalgebruik
- Zorg voor een veilige klasomgeving waar fouten maken oké is

4. Mogelijke REDICODI's

Leerlingen noteren een symbool bovenaan het blad rechts.
Spellingfouten, taalfouten en (over)schrijffouten worden in alle vakken niet meegerekend.
Enkelvoudige opdrachten aanbieden met herhaling van de instructie (1op1).
Onvoorbereide oefeningen aan het bord maken moet de leerling niet doen.
Spellingfouten, taalfouten en (over)schrijffouten worden in alle vakken niet meegerekend.
Tijdens de les, het studeren en bij het maken van taken, toetsen en examens werkt de leerling digitaal en/of met voorleessoftware (SprintPlus).
Leesexamens of leestoetsen worden op voorhand doorgenomen op school, op een afgesproken moment.
Instructies worden beknopt, duidelijk en zonder complex taalgebruik geformuleerd.
De leerling geeft een omschrijving, krijgt aanvulzinnen en/of eerste letter aangeboden bij woordvindingsproblemen.
Een toets of een examen wordt mondeling verduidelijkt door de leerling.
Mondelinge toetsen afnemen in plaats van schriftelijke.
Extra tijd voor examen en toetsen wordt voorzien.
Examens worden afgelegd in een stille ruimte.
Leerling gebruikt tijdens een toets/examen een moeilijke woordenlijst/lijst met vaktermen.
Enkel de basiskennis wordt getest.
Er worden minder oefeningen of meer tijd voorzien om oefeningen te maken.
Spreekopdrachten worden afgelegd voor een kleinere groep of individueel met de leerkracht.
Specifieke hulpmiddelen worden voorzien tijdens de les, bij het studeren en tijdens het maken van toetsen en examens: - Stappenplan - Kleurcodes - Picto's - Schema's - Tekeningen - Google afbeeldingen -
Er wordt een 2 ^{de} kans voorzien bij een taak en een toets.
De leerling wordt vrijgesteld voor
De leerling krijgt bijles voor
Andere....

5. Interessante websites, organisaties, boeken, ...

Websites

- [Kentalis: Masterplan geletterdheid bij TOS](#)
- [Auris Taalexpres: korte filmpjes hoe je kunt ondersteunen in de klas.](#)
- [Deelkracht : alles over TOS.](#)
- [Kindenemotie.nl](#)
- [Op de hoogte blijven van onderzoek door vijf samenwerkende organisaties die werken aan Taal in Zicht; Kentalis, NSDSK, Pento, Adelante en Auris.: <https://projecttaalinzicht.nl/>](#)
- [Voor begeleiders: Spraaktaal Kids, <https://www.uitgeverijpica.nl/titels/spraaktaal-kids-compleet-pica>](#)

Organisaties

- [Taal- en spraakstoornis | VAPH](#)
- [Thuisbegeleiding Perspectief | Vzw De Kade](#)
- [Taalstoornissen – VVL](#)

Boeken

- [Sanders, B. \(2023\). *Taalontwikkelingsstoornissen in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs*. Leuven: Lannoocampus.](#)
- [Sanders, B. \(2021\). *Taalontwikkelingsstoornissen bij het jonge kind \(0-8 jaar\)*. Tielt: Lannoocampus.](#)
- [Sanders, B. \(2019\). *Taalontwikkelingsstoornissen in het voortgezet onderwijs en mbo*. Tielt: Lannoocampus.](#)
- [Sanders, B. \(2017\). *Taalontwikkelingsstoornissen in de klas. Praktische handelingsadviezen en tips*. Houten: Lannoocampus.](#)